

Universitätsbibliothek Paderborn

Evropeae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Anglia

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1671

Capvt VII. Gilberti Dotes eximiæ. Conuersio ad fidem Catholicam. Labores
ad eam fulciendam. Pericula. Vitæ mortisque sanctimonia. Thomæ
Darbiscir elogium breue; Eduardi, Trocmortoni; & Sacerdotis ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10773

Gilberti Dotes eximiae. Conuersio ad fidem Catholicae. Labores ad eam fulciendam. Pericula. Vita mortisque sanctimonia. Thome Darbiscir elogium breve; Eduardi Trocmortoni; & Sacerdotis egregij Guillelmi Hartij, pro fidei causa in Anglia perempti.

CAPVT VII.

 ILBERTVS infelix potius quam reus; aut si reus, culpa magis aliena quam propria, Protestantium errorem, cum vita, & lacte duxerat, & lux ei ut primum Catholicæ affulxit veritatis tanto illam ardore adamauit, eiisque præceptionibus instituit, ut mensum vix quindecim tiro credendo, & agendo admirationi esset veteranis.

Primos in Anglia vitæ annos viginti exegit, in campestri meditatione armorum nobilium quo illum suus agebat genius, & habilitas corporis ad motum omnem aptè compositi, totus præterea mirè amabilis, & formæ gratia, & agendi affabilitate, qua nobilem animum, claritudine sanguinis miscebat, ed eius aulæ tunc florentissimæ delitium & amor. Inde visendi ambitu seque ostentandi Parisios venit, ubi sui tam pulchrum specimen in omni elegantia aulica & tractatione armorum præbuit, ut quo nihil auebat cupidius, gentis suæ flos delibatus haberetur. Animum si spectes rectæ licet expertem fidei, probum possis nihilominus dicere. Ut qui magno esset præsidio interius honestas insita; foris publici oculas, cui & externus, & per se honoris appetens plurimum seruiebat, mauult enim nobilis animus existimatione probitatis suo merito gaudere quam opinione aliena. Libris item piis mentem & otia occupabat, ex quibus quam percipiebat legendi voluptas argumentum erat animi ad virtutem propensi. Erat tunc Parisis P. Thomas Dalbiscit natione Anglus virtutis, & scientiæ fama Gilberto notissimus; Oxonij olim in Academia, in sapientiæ gymnasio Londini Philosophiam professus, & Doctor legum ciuilium. Ad hæc maioris Ecclesiæ Londinensis Archidiaconus & Cancellarius, sub Edmundo Bonero patruo eius Episcopo, quem nec magnis conditionibus nec minis à Catholicæ dogmate, summique Pontificis Obedientia mobilem, Regina diuturno carceris ærumnosi martyrio necaret. Thomas opimis & ipse diues prouentibus, meritis dictior ad quemvis gradus maioris ambitum, eadem qua patruus

patruus pro causa, omnibus nuntium remisit, seque Deo & Societati consecravit, quam annos vnum supra quadraginta, perpetuis virtutum progressibus ornauit.

Cum eo Gilbertus, urbanitate primâ, vt sit patria agere, deince animi gratia, denique serio, & seria mouere; quorum aut æternis rationibus permotus, aut sanctimonia viuendi quam suspiciebat in P. Thoma, excusit vna ex cerebro cuncta Caluini deliria, cunctos ab animo consuetudinis aulicæ amores, & ambitus; & suscepta Romam peregrinatione, illic Personio fingendum se tradidit, qui tunc ad S. Petri confessiones audiebat, ab eo rite in gratiam cum Ecclesia restitutus; & præceptionibus optimis roboratus in Angliam rediit, ab eo qui fuerat omnino alius; quantis inde auctum cultioris virtutis profectibus Personius Londonum reuisens reppererit alias dictum est. Iuuenis fuit in ætatis vere longè pulcherrimo, patri olim vnicus, tunc patre orbatus, patrimonij opulentí hæres liber, & arbitrarius; & in procinctu ad nuptias; his & omnibus abdicauit sese quæcumque poterant moras iniicere, ne Personium, laboris socius, periculorum, & meriti sequeretur; quanquam ipse, haberi socius recusabat, sed vice serui, famulam operam ad Apostolicum ministerium commodantis; suo igitur deinceps vtebatur velut alieno; non iure Domini, sed sollicitudine administrí, & custodis vt qui Deo in obsequium rei Catholicæ omnia donasset. Iamque ipsius domus commune omnium & proprium erat cuiusvis hospitium siebatque haud raro, vt multi simul improviso cursu eò appellerent, supra numerum venienti suo ipse lectulo cederet, & humi cubaret vestitum illis curabat idoneum mediocrem, diuitem, moris exoticæ, & noui, quanto enim erat splendidior habitus, tanto magis assimilabant Sacerdotes quod non erant. Si quando eiusmodi deesset vestitus, suum ipse sibi detrahebat vt egenti daret, piaque & insonti fraude exploratores deluderet. Bonorum illius redditus penes illum haud diutiū morabantur, quam egeret vel posceret aliquis, cùmque essent in multa & varia, & necessaria pro Catholicorum, & Ecclesiæ vnu expendenda, vbi que in iis, ex delectu Personij pendebat Londini semel carcerem inuisens in quo multi algebant pro Christo Catholicí, malè in hyemen vestibus armati, nouas illicio, & honorificas omnibus curauit. Commendarat illi Thomas Pondus è suo carcere monialium grandem familiam quæ olim Anglia expulsæ reiectæ in illam ex Belgio fuerant, nunc ita egebant, vt magno numero cum essent, duobus tantum cogerentur breuiariis, diuini officij pensum exsoluere, alteroque illorum manu scripto, apographo, vestito utroque attrito, lacero, semideleto, semique inutili, nec optimæ Virgines, penitiae ceteræ qua magna premebantur laxari angustias petiere, nisi ad instaurandum noua editione breuiarium earum ordinis proprium, vt in eo laudes ritu semper solenni perpetuarentur, misit ad eas Gilbertus aureos sexcentos pro trecentis quibus ad hoc egebant, vicissim rogans vt verustum illud manuscriptum Breuiarium, sibi dono seruarent, quod eam vna longo tractu ætatis, & sanctimoniae Catholicis omnibus veneranda illud in vnu habuisset.

Ii 2

Iam labores in opem animarum per se, & proximè, ab eo sudati, fuerunt eiusmodi, ut possint facile strenui Sacerdotis, illorum esse mensura, & merito contenti: quamobrem haud temerè assertebat quidam ex eius int̄mis, posse iustum volumen conflari ex nominibus illorum quos D. Georgius Gilbettus vacillantes firmasset, restituisset lapsos, intepescentes generosiori spiritu animasset quali ardebat ipse, maximè iuuenes pari secum ætate, & nobilitate. Gestorum porro à Patribus Campiano Personio aliisque, frugis copiosissimæ operariis, tantam venit in partem Gilbertus, ut non dubitarit Personius Gregorio XII. id significare, dedit enim Roman Comites Gilberto literas quibus significabat Patri sanctissimo, si quid foret à nobis in Anglia gestum boni, magnam partem Gilberto deberi. Neque vllis tamen conductis, emprisque ministeriis, pietatis suæ amplitudini satisfaciebat alendis equis, & veredariis, qui longè quâ quâ versum palatia procerum, vrbes, pagosque percursarent, & Catholicorum vnicuique, loca, tempus, horâsque singulas condicerent, quibus essent Personij opem, & operam in promptu habituri; verum ipsem illi præbebat se viatum Ducem, corporisque custodem quocumque discurreret; nunc schemate nobili, hoc est, suo nunc pedissequo, & seruili, mutandis sœpius cum illo vicibus & colore, ut acres falleret inquisitorum vbiique insidias! vbiique vero, Patri sollicitus, & anxiè trepidus; sibi tam securus & expers timoris, ut dicaret nunquam à se propterea quicquam prætermissum quod in Dei honorem cessitum videretur; nunquam sibi vlli periculi præsentiam proximam ab oratione animum auertisse, & erant tamen ea pericula nunquam extremis leuiora, & indagatores à consiliariis publicis tanto vbiique numero, tam seuerè missi, ut eum Personius à se amouerit ne tanti comitis facheret iacturam. Dùmque illi nauim in Galliam, & fidos nautas parat, Catholicorum nobilium fuit nemo quin se illi vltro detulerit hospitem, & occultatorem, spreto quo illi urbanitatis piæ, officio inerat, vitæ discrimine; tanti erat Gilberti apud omnes virtus, tanti egregia in rem Catholicam merita. Latitauit tutus ad mare in solitaria & deserta spelunca, nullo tantum virum, in bestiarum stabulo facile suspicante. Substitit illic valde incommode, assuetus commodis iuuenis, sed ea exuberantis lætitiae voluptate, ut sibi aliquid saperet de paradisi delitiis, narraretque postmodum, in vita nihil sensisse beatius. Maio exeunte anni octogesimi primi traiecit in Galliam, confecto, ex paucis bonorum residuis quæ nondum redacta in fiscum fuerant, quantum potuit argento, & relictis Personio equis septem ad excursiones necessarias Sacerdotum, Catholicis operam, passim sœpè ac turi præbentium: cui & constituit quod edendis de fide, cultuque pietatis libris quamplurimis abunde sufficeret. Excepit illum Remis Alanus, tanquam lapsum de cœlo Angelum, tenuitque hebdomadas aliquot; inde Romanum in seminarium transmisit cum Carolo Basseto Thomæ Mori digno pronopote. Hi enim duo aiebat iuuenes, luminarium instar istic futuri sunt, quales in Anglia luxerunt. De Gilberto seorsum aliis literis, si quem tota ex nobilitate Angliæ cōmandant insignia erga Religionem

Iigionem Catholicam, erga seminaria, erga Ecclesiam, & patriam merita, prærogatiū eius laudis huic nobilissimo iuueni debetur. Nullum propter ea cui sese non daret refugit periculum ; bonorum rapinam cum gaudio tulit ; eorum residuo largiter Catholicos iuuit, nostræ quam spectauit præsens paupertati non leui subsidio adfuit] oëtingensis nimis aureis ; quibus totidem adierit Bassetus quod ab exilibus, spoliatis, procul à patria positis, censi possit munificentæ regiæ, nisi melius dixerim regiæ charitatis.

Gilberti mens fuit cum Romanum pergeret, offere se promptum ad omnia Societatis Præposito Aquauiae, seu vellet (quod sibi potissimum in votis fuisset) in suos illum admittere ; seu iuberet tamdiu subsistere quamdiu illum censeret in Anglia posse Catholicæ fidei prodesse. Optauit hoc alterum Aquauia ; locum illi statuit in seminario Anglorum ubi sic agebat, vt si esset iam unus de Societate retinebat tamen cultum secularem, quod nec eius personam dedecret, & liberiorem ipsi permitteret copiam in aula cum Cardinalibus, ipsoque Pontifice de rebus Anglicanæ Ecclesiæ agendi ; à se tamen haudquaquam, sed à Personio, vel Alano suggestis : et si enim valebat prudentia valde singulari, sed nihil esset ausus ab sese mouere iniussu Rectorum quorum ubique nutibus, & iudicio sic acquiescebat, vt si foret tiro de Societate.

Iam popularibus Romæ ex Anglia pro Christo profugis olim diuitibus, tunc vero egentibus patrocinabatur apud Pontificem ; & quibus curare de alieno nihil posset de suo iis aderat. Animis tamen haud paulò attentior monebat singulos præsertim nobiles, quorum est in prospectu vita, sustineri ab iis famam Anglicæ sanctitatis, eiisque virtutibus datum iri Romæ plus fidei, si spectarentur eorum vita, & moribus expressæ, quam cum leverentur. Seminarij alumnis quam iucundus simul & efficax dicendo prodesset difficile dictu est, adiuncto potissimum suimet exemplo.

Castitatem Deo suam voto sacrata per perpetuam, eratque in eius custodia tam solers, sibi suspectus, vt per urbem à feminis & gressum & oculos procul declinaret, suaque illa oris verecundi, aspectus, & affatus collecta modestia conciliabat omnium animos & obseruantiam. Se tamen nunquam conciliabat sibi, continua illa in se odia exercebat, quibus verè se animus diligit ; implacabilis erat domando inedia, flagellis, cilicio, vigiliis corpori, multoque plura omittebat, mutato in obediendi meritum, afflictionis voluntariæ præmio. Nec martyrij ardorem, nec fiduciā illi minuerat secus in Galliam ex Obedientia suscepimus. Crebra illi erat cum seminarij alumnis de beatitate martyrij confabulatio, cuius se illisque dulci flamma pariter incendebat : se vero illi tamdiu, tam propinquum non valuisse palam prehendere dolens ac multum suspirans peccatis suis assignabat hinc eius in martyres sanctos affectus præcipuis, & liberale studium pingendorum agonum tabulis in curandis quos in Anglia certarant qui nunc etiam seminarij Ro. templum ornant. Nihil præter hæc eo dexterius reiiciendis in alias laudibus quæ sibi iure attribuebantur, quod si non poterat, sic

erubescet ut cogerentur qui eum laudabant alio sermonem vertere , ne præsentis augerent molestiam. Eius cum Deo familiaritas in vita , doloribus , & morte redemptoris maxime versabatur , aiebatque hoc esse magisterium absolutissimum perficienda sanctitatis , & cœlestium fontem voluptatum ; horas quotidie , quatuor , aut quinque iis insumebat ; horas noctis , nec ipse metiri poterat quas ante augustissimum Sacramentum tantis vigilabat refertas delitiis , vt ex præsentia illius sibi non esset satis præsens. Sacram eius mensam Dominicis , & festis in hebdomada diebus frequenterbat , eo apparatu , & ea quæ consequabatur interioris gaudij libertate , vt præ illa non posset lachrymis imperare , et si premere illas vi magna contenteret. Bis quot mensibus adibat tempora septem pœnatum remissionibus statuta , sed solus , & pedes , & quibus diebus esset rator ad ea concursus. Quicquid demum vacasset à negotiis Ecclesiæ Anglicanæ , totum excelendo diuinis animo addebat ; & retractandis memoria quæ quotidie ex oratione sibi proposuerat facienda , scriptoque adnotarat. Tunc autem illud ex duobus instaurabat à Deo ardentius petere quibus coram diuino Sacramento petendis nempe quod foret Deo gratissimum , assuerat ; aut vitam aliquo in labore magni ad fidem Apostolicam , & Religionem obsequij ponere ; aut mori in Societate , ad quam eò in dies se rapi maioribus desideriis sentiebat , quo pergebat magis in meditatione Christi Servatoris ; præter illam vero quam suspiciebat in Societate Obedientiam ; sibi bonis iam omnibus pro fide Catholica exuto , & pauperi ; & castimoniaz obstricto beatis compedibus , nihil deesse , vt sacer Deo totus esset , præter adiectionem , iudicij , & voluntatis.

Ad se igitur accito sanctissimus Pater Greg. XII I. negotium credidit momenti ad fidem Catholicam grauis. Ad hoc erat necesse transire in Galliam , sed vulgo iste transitus putabatur in Angliam tendere. Hic se negotio dum parat celeritatem omnem , & sollicitudinem exigenti , pridie quam equum inscenderet , febri corripitur tam acuta ut septimi accessus violentia illum necauerit , quo breui tempore notata sunt aliqua scitu digna. In cubiculum dum transfertur afflerto minus incommodum , videns se templi odæo præteruehi , rogavit enixè illos , quorum brachiis incumbebat , in templum se inferrent , quod ubi obtinuit , sic se illuc Deo immersit penitus , vt inde non posset amoueri , nisi iussu Rectoris qui propterea fuit adiuvandus. Huius vero ex nutu ita pendebat in omnibus , ut potionis medicas & cibos à quo vitroque pariter abhorrebat , à Rectoribus oblata iucundè caperet , & appetere videretur ; id cum semel stomacho multum reluctante , nihilominus euicisset , Patri cuidam paulo post visenti , proh ! quanto me pater delibutum offendis gaudio ! & vero haec in ore lætitia præter solitum eminebat ; interrogatus eius causam ; in honorarium , inquit , promptæ , qua mihi vim parvam intuli obedientiae , se mihi spectabilem Deipara obtulit , sed fronte quam serena , quam propria , & suavi ! cum nuper idem , sed propemodum severa adstitisset ; quod meo sensui paulo pertinacior adhæsissem. Quibus indicium sat clarum dedit ,

dedit, non fuisse hæc visa diuinorum sibi admodum noua. Cœterum operabat vitam sibi produci, verum ad hoc solum ut testimonium Catholicæ fidei sua morte, & sanguine firmaret, à quo sperabat se nunquam propius abfuisse. Sed denuntianti Rectori aliud Deo visum, & fore petbreue quod supererat vitæ residuum, serenata fronte gratias ipsi egit, qui ut antea semper, ita se illi hoc rerum cardine, amantissimum Patrem exhiberet, neque se illi exinde cogitatio obiecit vlla de vita magis proferenda, quam si nunquam in viuis fuisse: quin & flentes circum aspiciens seminarij iuuenes à quibus singulariter amabatur; mittite has oro lachrymas; vestrum, ait, congruunt nemini nisi tantum mihi; ego solus inter omnes miser; compellansque illos sigillatim, & varia illorum decora; tibi quid est quod fleas? qui pro Catholica sanctitate, catenam & carcerem; tibi? qui plagas, & compedes tolerastis; cui demum inter vos hæ congruant lachrymæ quibus adhuc integra est martyrij expectatio, dum ego biennium martyrio anhelans, & proximus, morte hic ignaua in lecto defungor: tum cruce in manus sublata (quam elaboratam sibi diximus à Brianto mortis sententiam proximè audituro) cœpit suo quondam cum amicissimo Campiano affectu intimo colloqui, dolens magnopere quod comes ei non esset promeritus in traha eratitia, & morte comes addi qua tantum honoris Deo contulerat. Sub hæc reuersus domum Agazzarius Rector ab Generali Aquauia, facultatem ad eum retulit edendi Societatis vota (qua solet interdum tyronibus in extremo positis concedi) ad quam ille immensis gratias Deo actis, velut omnium in terris votorum compos, *Insuper*, inquit, *Ego peccator voveo tibi Deo meo coram beatissima Virgine Maria & omnibus Sanctis Paupertatem, Castitatem, & Obedientiam in Societate IESV.* Post quæ secutus aliquamdiu cum Deo colloqui, sub quattrom noctis horam sexto die Octobris, ram placide animam efflauit, dormire adstantes crederent quem aduerterunt iam mortuum, salutaruntque fletu, & osculis defunctum. Magnum sui Romæ desiderium reliquit vbi suam virtutem non obscurè probarat. Eius morte doluit Pontifex, magna que illum Angliæ iactura deceſſisse. Spectatur effigies in vultu expresa S. Georgij unius ex Anglis martyribus, in nostram S. Andreæ perlata ædem sacram, ex Collegio Anglorum, quorum prostat in templo depicta eius historia; quod autem pictor imperfectum opus omiserit, causa fuit Gilbertus, qui obseruari se à pictore aduertens, ut lineamenta vultus sui transferret in martyris loco vbi se derat se amouit, donec quod cœperat, non tamen ut cœperat absoluisset. Elatus est ad S. Andreæ ibique sepulchro conditus, nec de illo quicquam Aquauia præter illum vel expertiit vel admisit, nam quod probationis domui relictum voluerat, sic de illo Remos ad Alanum Doctorem; nuntiara enim felici eius morte, & funere ad S. Andreæ elato, spebusque quam ante maioribus promouendæ ab eo in Anglia rei Catholicæ; Norat pridem V. D. Societati nostræ fuisse penitus addictum, maximè autem hoc vitæ postremo, eam ob rem optauit in probationis domo condi, leuandæque illius egestati, testamento nummos legauit octingentos quam eius bene-

ficiam etsi magnis prosequimur gratiis; sed iudicauimus Deo futurum acceptius, si conferretur integrè, in opem Anglicæ nationis. Viderit itaque D. vestra quam in tem potissimum censeat insumi oportere? iuuandisne Anglis exilibus? fundando censui annuo ad sustentationem alicuius qui Romæ resideat? augendo Remensi vestro Collegio, seu cuius alteri pio operi promouendo, cuius delectus penes D. vestram, eiisque arbitrium esto.

Parem beneficij priuati gratiam Generalis Nouembri elapso indulserat Eduardo Troemono bis decem annorum iuuene, ut cooptaretur moribundus in Societatem, nuncupatione votorum eius simplicium erat enim & claritudine generis illustris, & præstantia virtutum omnium quæ possunt sanctum perficere iuuensem; quare illic in Seminario Rom. in quo ipse degebat, eius specimen vitæ in exemplum ab Anglis recens memoratur, & illuc aduentientibus legitur, & teritur, concinnatum ut dicitur à Southuuello (de cuius agone fortiter pugnato commodius aliorum differimus, aut iuncta opera ab Algazzario Rectore an autem in peculiare Episcopo, de vexatione Anglicana historiam translatum fuerit nihil attrinet me actum hic agere. Sed vnum his addam peculiari dignum obseruatione cum se adlegendis in Societatem Anglis parciorem præberet Generalis, ne illorum augeret querelas qui haud scio quo pulsi genio facilitatem eius improbarant; repubum passos in morbum si caderent, valetudine illico instaurata eandem solitos petitionem instaurare quod idem siebat à Sacerdotibus quos ad excolendam Angliam regressos aut tenebat iam carcér, aut tenturus erat momento quolibet capitalis explorator. Vnus mihi hoc anno octogesimo tertio sub stylum venit Guillelmus Hartius annos natus quinque & viginti, Anglicani Romæ Seminarij alumnus, vbi Societate frustra diu prensata, ardens eius tum desiderium, tum certam fiduciam in Angliam retulit, instititque perpetuo vrgere, precatore Alano magno illo, & Societati venerando. Hinc iam Societatis in terra rotus, in cœlestem hoc anno adscriptus est, captus, tortus, & violenta diu certamina fortiter emensus, Eboraci tandem pro fide Catholica viator occubuit, Protestantibus at sero se incusantibus, quod tam rari ostentum exempli dedissent in publicum, eiisque nunc etiam in ea Ecclesia tanquam viri maxime illustris viget memoria.

Camdeni